

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра Античності, Середньовіччя та
історії України домодерної доби**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ» ЯК ОСВІТНЯ І НАУКОВА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітня програма	Історія та археологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та археологія як освітня і наукова спеціальність» для здобувачів вищої освіти третього рівня галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія освітньої програми Історія та археологія

Розробник: д.і.н., проф. Капітан Л.І.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби
протокол № 1 від «31» серпня 2021 року

Завідувач кафедри

(підпис) доц. Ліхтей І.М.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин
протокол № 1 від 31.08.2021 р.

Голова науково-методичної комісії
(підпис) Мишко С.А.

© Капітан Л., 2021р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –самостійної роботи здобувач вищої освіти,а –	1	1
	Лекції:	
	28	10
	Семінарські:	
	20	4
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом є тенденції сучасного вітчизняного освітнього та наукового простору

Мета: окреслити основні маркери та процеси в сучасному освітньому та науковому просторі

Відповідно до освітньо-наукової програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) Загальних компетентностей:

ЗК-1. Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

ЗК-2. Здатність до опанування загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, загального культурного кругозору, дотримання у фаховій діяльності норм професійної етики, міжкультурної толерантності та загальнолюдських цінностей.

ЗК-3. Здатність здійснювати пошук, оброблення, аналіз і контекстуалізацію значного обсягу наукової інформації з різних джерел, інтерпретацію результатів наукових досліджень.

ЗК-4. Здатність ініціювати та розробляти наукові проекти, управляти ними, складати пропозиції щодо їх фінансування.

ЗК-5. Здатність презентувати результати досліджень на всіх рівнях українською та однією з іноземних мов європейського простору.

ЗК-6. Здатність працювати у міжнародному науковому середовищі.

ЗК-7. Здатність використовувати сучасні методи і технології наукової комунікації українською та іноземною мовами, володіти комунікативною культурою. Здатність до ефективної комунікації з представниками різних цільових аудиторій, використовуючи відповідну лексику, методи та прийоми.

ЗК-8. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.

ЗК-10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про розвиток суспільства, розуміти значення вивчення історії та археології для розвитку та євроінтеграції нашої держави.

2) Фахових компетентностей:

ФК-1. Здатність до опанування глибокими знаннями в галузі історії та археології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань у сфері історії та археології, оволодіння комплексним, системним, проблемно-історичним підходами та етнологічними методами дослідження, термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ФК-2. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми дослідницького характеру у галузі історії та археології, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

ФК-3. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі історії та археології.

ФК-4. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень українською та іноземною (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) мовами.

ФК-5. Здатність планувати й організувати професійну та науково-інноваційну діяльність у галузі історії та археології, зокрема в ситуаціях, що потребують нових стратегічних підходів, ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері історії та археології.

ФК-6. Здатність самостійно виконувати повний цикл сучасного археологічного/ етнографічного дослідження з урахуванням соціальної ваги пам'яткоохоронної складової такого дослідження.

ФК-7. Здатність дотримуватись етики досліджень, правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

ФК-8. Здатність саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, оцінювати рівень власної фахової компетенції та підвищувати професійну кваліфікацію, адаптуватися до змін у професійній діяльності.

ФК-9. Здатність здійснювати наукову та науково-педагогічну діяльність у сфері історії та археології у науково-дослідних установах та закладах освіти різних типів.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія та археологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Опанувати методологію проведення наукових досліджень в області історії та археології, знання сучасних вітчизняних і зарубіжних досягнень в історичній та археологічній науці	ПРН 1.
Проектувати критичний підхід до аналізу, оцінки і синтезу нових ідей в галузі історії та археології, переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики	ПРН 2.
Володіти поглибленими знаннями в галузі історії та археології, масштаб яких є достатнім для успішної організації та проведення наукових дослідження з історичної та археологічної проблематики	ПРН 3.
Вміти здійснювати пошук, аналізувати та критично оцінювати інформацію з різних джерел та фахової літератури, інтерпретувати та контекстуалізувати їх правильно у письмових звітах та у науковій роботі	ПРН 4.
Уміння написати дисертаційну роботу, розуміння послідовності роботи по підготовці наукового дослідження, обізнаність у наукових стандартах та правилах академічної доброчесності	ПРН 5.
Знати іноземну мову, на рівні достатньому для презентації наукових результатів в усній та письмовій формах, розуміти фахові наукові та	ПРН 6.

професійні тексти, володіти навиками спілкуватися в іншомовному науковому і професійному середовищі	
Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, комп'ютерні засоби та програми для проведення та презентації наукових досліджень	ПРН 7.
Здатність ініціювати оригінальні науково-дослідницькі проекти, усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань	ПРН 8.
Проектувати набуті знання на формування ціннісних орієнтацій громадян, суспільного світогляду загалом	ПРН 9.
Вміти ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях.	ПРН 10.
Уміння провадити наукову та науково-педагогічну діяльність у сфері історії та археології у науково-дослідних установах та закладах освіти різних типів.	ПРН 11.

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік, усні презентації результатів виконаних завдань та досліджень, виступи на семінарських заняттях, пошуково-аналітична робота.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: діалог на лекціях, опитування на семінарських заняттях, контрольні письмові завдання.

Форма модульного контролю: захист-презентація

Форма підсумкового семестрового контролю: залік

Самостійна робота здобувача вищої освіти, і, в тому числі індивідуальна, (далі – СРС) є складовою навчального процесу і основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

№	Види робіт	Форми контролю СРС
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	Усне опитування, письмові завдання, презентації залік
2.	Підготовка до семінарських занять	
3.	Підготовка до письмових робіт та інших форм контролю	
4.	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях*	
5.	Пошуково-аналітична робота (один вид роботи)	Обговорення (захист) реферату (есе), перевірка робіт, презентація

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

ЗМ 1

Поточне оцінювання та самостійна робота			Сума
T1	T2	T3	100
30	30	40	

ЗМ 2

Поточне оцінювання та самостійна робота		Сума
---	--	------

T4	T5	T6	T7	100
20	20	30	30	

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	ЗМ 1		ЗМ 2	
		Максимальна кількість балів (сумарна)		Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	5	30	5	30
СРС, в т.ч. ІРС		30		30
Презентації результатів	3	30	3	30
Аналітично-пошукові завдання (1 вид)	1	10	1	10
Разом		100		100

Критерії оцінювання письмових робіт

Бали	Критерії оцінювання
25-30	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його виклав, глибоко та всебічно розкрив зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
20-24	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його виклав, в основному розкрив зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачило достатньої глибини та аргументації, допущено при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
15-20	В цілому володіє навчальним матеріалом виклав його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
7-15	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) виклав його, недостатньо розкрив зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
1-6	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно

висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

- Тема 1. Освітня і наукова діяльність в Україні: нормативно-правові засади.
 Тема 2. Освітня і наукова діяльність в Україні: реформи та реалії сучасності.
 Тема 3. Історична освіта й історична наука.
 Тема 4. Історія та пам'ять у сучасному соціальному просторі.
 Тема 5. Історик і соціум.
 Тема 6. Історик як професія.
 Тема 7. Як вивчати і викладати історію: досвід та перспективи.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Змістовий модуль 1						
Тема 1. Освітня і наукова діяльність в Україні: нормативно –правові засади	16	4	2			10
Тема 2. Освітня і наукова діяльність в Україні: реформи та реалії сучасності	18	4	4			10
Тема 3. Історична освіта й історична наука	18	4	4			10
Разом за ЗМ	52	12	10			30
Змістовий модуль 2						
Тема 4. Історія та пам'ять у сучасному соціальному просторі	16	4	2			10
Тема 5. Історик і соціум	16	4	2			10
Тема 6. Історик як професія	18	4	4			10
Тема 7. Як вивчати і викладати історію: досвід та перспективи	18	4	2			12
Разом за ЗМ	68	16	10			42
Разом	120	28	20			72

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	

Змістовий модуль 1						
Тема 1. Освітня і наукова діяльність в Україні: нормативно –правові засади	15	1				14
Тема 2. Освітня і наукова діяльність в Україні: реформи та реалії сучасності	18	2				16
Тема 3. Історична освіта й історична наука	19	1	2			16
Разом за ЗМ	52	4	2			46
Змістовий модуль 2						
Тема 4. Історія та пам'ять у сучасному соціальному просторі	16	2				14
Тема 5. Історик і соціум	16	1	1			14
Тема 6. Історик як професія	18	1	1			16
Тема 7. Як вивчати і викладати історію: досвід та перспективи	18	2				16
Разом за ЗМ	68	6	2			60
Разом	120	10	4			106

5.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Освітня і наукова діяльність в Україні: нормативно –правові засади	2	
2	Тема 2. Освітня і наукова діяльність в Україні: реформи та реалії сучасності	4	
3	Тема 3. Історична освіта й історична наука	4	2
4	Тема 4. Історія та пам'ять у сучасному соціальному просторі	2	
5	Тема 5. Історик і соціум	2	1
6	Тема 6. Історик як професія	4	1
7	Тема 7. Як вивчати і викладати історію: досвід та перспективи	2	
Разом		20	4

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Освітня і наукова діяльність в Україні: нормативно –правові засади	10	14
2	Тема 2. Освітня і наукова діяльність в Україні: реформи та реалії сучасності	10	16
3	Тема 3. Історична освіта й історична наука	10	16
4	Тема 4. Історія та пам'ять у сучасному соціальному просторі	10	14
5	Тема 5. Історик і соціум	10	14
6	Тема 6. Історик як професія	10	16
7	Тема 7. Як вивчати і викладати історію: досвід та перспективи	12	16
Разом		72	106

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійний проектор для презентацій, ноутбук.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII Дата оновлення 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX Дата оновлення 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII Дата оновлення 01.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII Дата оновлення 18.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (із змінами згідно Постанови №283 Кабінету міністрів України від 03 квітня 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
6. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи «Про викладання історії у XXI столітті в Європі» від 31 жовтня 2001 р. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_729#Text
7. Артюх В. Зміст поняття «історична пам'ять» на тлі українських реалій. – URL: soippo.narod.ru/documents/konf_zhuk/artuh.doc.
8. Гошко Т. Нові/старі проблеми викладання історії України у вищій школі. 2013 р. – URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/629-tetiana-hoshko-novistari-problemy-vykladannia-istorii-ukrainy-u-vyshchii-shkoli>.
9. Бондар В. Державна політика історичної пам'яті в Україні 1990–2000-х рр.: основні тенденції //
10. Історіографічні дослідження в Україні. – Вип. 23. – К.: Ін-т історії України, 2013. – С. 377-400. – URL: http://history.org.ua/JournALL/graf/graf_2013_23/19.pdf.
11. DOCENDO DISCIMUS – навчаючись вчимося. Методологія нових ділянок історичного знання та її впровадження в навчальні практики: до 25-річчя кафедри історії НаУКМА.- Київ: Дух і літера, 2020. 140 С. Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність / Оля Гнатюк / пер. з польс. – К.: Критика, 2005. – 526 с.
12. Історія в термінах і поняттях / Кер. автор. кол. В. Колесник. ☐ К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2014. ☐ 1101 с. – URL: <http://www.history.univ.kiev.ua/images/rizne-pdf/Rizne-one/Dovidnik.pdf>.
13. Історик і Влада / Відп. ред. В.Смолій. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 2016. – 543 с. – URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7782-3/978-966-02-7782-3.pdf>.
14. Касьянов Г. Історична політика 1990-х – початку XXI ст.: Україна та пострадянський простір. 2014 р. – URL: <http://uamoderna.com/images/archiv/21/UM-21-Kasianov.pdf>.
15. Касьянов Г. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять // Український історичний журнал. – 2016. – №2. – С. 118-137. – URL: http://history.org.ua/LiberUA/journal_2016_2/journal_2016_2.pdf.
16. Касьянов Г., Толочко О. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України. 2013 р. – URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/806-heorhii-kasianov-oleksii-tolochko-natsionalni-istoriyi-ta-suchasna-istoriografiya-vyklyky-y-nebezpeky-pry-napysanni-novoyi-istoriyi-ukrayiny>.

17. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія. □ К.: Ін-т історії України НАНУ, 2013. □ 566 с. – URL:<http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6868-5/978-966-02-6868-5.pdf>.
18. Культура історичної пам'яті: європейський та український досвід / За заг. ред. Ю.Шаповала. – Київ: ПІЕНД ім. І. Кураса, 2013. – 600 с. – URL: http://www.ypiend.gov.ua/img/monograph/file/culture_of_historical_memory_site_163.pdf.
19. Миронович М. Історична пам'ять перетворилася на валюту. – URL:<http://www.istpravda.com.ua/short/2011/05/11/38360/>.
20. Мисан Віктор Коли шкільна історія почне вчити мислити, або Про невеселі справи у царстві Кліо – URL: https://dt.ua/EDUCATION/koli-shkilna-istoriya-pochne-vchiti-misliti-abo-pro-neveseli-spravi-u-carstvi-klio-271012_.html
21. Нариси з соціокультурної історії українського історієписання: субдисциплінарні напрями: колект. монографія/Удод Олександр, Верменич Ярослава, Ковалевська Ольга, Ясь Олексій; упоряд. текстів й наук. апарату С.Блащук, Н.Пазюра; за заг.ред. В.Смолія; НАН України, І-т історії України.- Київ: Генеза, 2018- 288 с.
22. Науковець перед з'явою пам'яті. 2009 р. – URL:http://uamoderna.com/images/archiv/15/2_UM_15_Forum.pdf.
23. Наумовець А. Ви віч-на-віч з аудиторією. Дещо про “технологію” підготовки наукових доповідей, популярних лекцій, дисертаційних промов і конкурсних проєктів. – URL:http://ifbg.org.ua/~files/books/Naumovec_-_Vy-vich-na-vich-z-audytorieyu.pdf.
24. Нестерчук О. Проблема шкільного історіописання в США та спроба його реформування в 1990-х роках. 2015 р. – URL:<http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/1495-olha-nesterchuk-problema-shkilnoho-istoriopysannia-v-ssha-ta-sproba-ioho-reformuvannia-v-1990-kh-rokakh>.
25. Портнов Андрій Наукове середовище й академічна культура. – URL:http://chtyvo.org.ua/authors/Portnov_Andrii/Naukove_seredovysche_i_akademichna_kultura_v_suchasni_Ukraini/
26. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – К.: Києво-Могилянська академія, 2015. – 498 с.
27. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. – К.: Києво-Могилянська академія, 2016. – 316 с.
28. Ре-візія історії. Російська історична пропаганда та Україна. — Київ : К.І.С., 2019. — 99 с.
29. Склокін В. Стаючи публічними: історики як публічні інтелектуали у пострадянській Україні. 2014 р. – URL:<http://krytyka.com/ua/articles/stayuchy-publichnumy-istoryky-yak-publichni-intelektualy-u-postradyanskiy-ukrayini>;
<http://21.helsinki.org.ua/index.php?id=1464895670>.
30. Торкнутись історії [Текст] / Юрій Шаповал ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. дослідж. ім. І. Ф. Кураса, Укр. ін-т вивч. Голокосту "Ткума". – Київ : Парламент. вид-во ; Дніпропетровськ : Ліра, 2013. – 501 с.
31. Тихонкова І. Наукова періодика України у дзеркалі Web of Science //Наука України у світовому інформаційному просторі. – 2016. – Вип. 13. – С. 31-39 – URL:http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2016_13/06_Tikhonkova.pdf.
32. Удод О. Українська історична дидактика: академічний дискурс. □ К.: Ін-т історії України, 2016. □ 214 с. – <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-8030-4/978-966-02-8030-4.pdf>.
33. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції / Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с. – URL:<http://encyclopedia.kiev.ua/ukrainski-entsyklopedii-typolohiia-styl-funktsii-isbn-978-966-02-8707-5/>
34. Хутка С. В. Соціальна пам'ять: основні підходи до концептуалізації / С. В. Хутка, Т. Г. Полтавчук // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2014. – Вип. 20. – С. 63-67. – URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mtpsa_2014_20_13
35. Шлейхер Андреас Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Переклала з англ. Ганна Лелів. – Львів: Літопис, 2018. – 296 с.

36. Шкільна історія очима істориків-науковців: Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України /Упоряд. Н. Яковенко. – К.: Вид-во ім. О.Теліги, 2008. – 128 с.
37. Як навчати історії? 2014 р. – URL:http://uamoderna.com/images/archiv/19/um_19_forum.pdf.
38. Яремчук Віталій Українська історіографія: суспільно-політична історія. Посібник.Острог, 2017: Видавництво Національного університету «Острозька академія.- 288 с.

Допоміжні джерела:

1. Арьес Ф. Время истории /Пер. с фр. – М.: ОГИ, 2011. – 304 с. – <http://www.history.org.ua/?libid=9049>.
2. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV-XVIII ст. /Пер. з фр. – К.: Основи, 1995-1998. – Т.1: Структура повсякденності: можливе і неможливе. – 543 с.; Т.2: Ігри обміну. – 585 с.; Т.3: Час світу. – 631 с. – URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Fernand_Braudel/.
3. Бродель Ф. Ідентичність Франції /Пер. з фр. – К.: Вид-во Жупанського, 2013-2014. – Кн. 1: Простір та історія. – 367 с.; Кн. 2: Люди і речі. – 228 с. – URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Fernand_Braudel/.
4. Вжосек В. Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії; Про історичне мислення /Пер. з польськ. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 296 с. – <http://www.history.org.ua/?libid=8261>.
5. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії /Пер. з англ. – К.: Основи, 1996. – 616 с.
6. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають /Пер. з англ. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 184 с. – URL: <http://www.history.org.ua/?libid=9445>.
7. Кримський С., Павленко Ю. Цивілізаційний розвиток людства. – К.: Фенікс, 2007. – 316 с.
8. Кубіс Барбара Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школярам і студентам. – Видавництво "К.І.С" – 2007 – 428 с
9. Ле Гофф Ж. История и память /Пер. с фр. – М.: Рос. полит. энцикл., 2013. – 303 с. – URL: <http://www.history.org.ua/?libid=9121>.
10. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2-х т. /Пер. з англ. – К.: Основи, 1994. – Т. 1. – 554 с.; Т. 2. – 574 с.
11. Маблі Г.-Б. де. Об изучении истории; О том, как писать историю /Пер с франц. – М.: Наука, 1993. – 414 с. – <http://www.istmira.com/razlichnoe/ob-izuchenii-istorii-o-tom-kak-pisat-istoriyu/>.
12. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять /Пер. з фр. – К.: Клію, 2014. – 272 с. – URL: <http://www.history.org.ua/?libid=9250>.
13. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Таємниці історичної нарації /Пер. з польськ. – К.: К.І.С., 2012. – 400 с. – URL:http://shron.chtyvo.org.ua/Jerzy_Topolski/Yak_my_pyshemo_i_rozumiiemo_istoriiu_Taiemnytsi_istorychnoi_naratsii.pdf.
14. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2-х т. /Пер. з англ. – К.: Основи, 1995. – Т. 1. – 614 с.; Т. 2. – 406 с.
15. Ферро М. Как рассказывают историю детям в разных странах мира / Перев. с франц. – Москва: Высшая школа, 1992. – 309 с. – URL:<http://history.org.ua/LiberUA/5-06-001839-3/5-06-001839-3.pdf>.

Інформаційні ресурси:

1. Урядовий портал – URL: <https://kmu.gov.ua>
2. Міністерство освіти і науки України – URL: <https://mon.gov.ua/ua>
3. Інститут історії України НАН України – URL: <http://history.org.ua>

4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України – URL: <http://ipiend.gov.ua>
5. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua>
6. Вища освіта. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном – URL: Профспілка працівників освіти і науки України. Офіційний сайт – URL: <https://pon.org.ua/>
7. <http://historians.in.ua>
8. <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo>
9. <http://pisa.testportal.gov.ua>
10. <https://osvita.ua/>
11. <https://osvitoria.media/>